

Tadeusz Pawluk

Diecezjalna rada duszpasterska w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 28/1-2, 73-84

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. TADEUSZ PAWLUK

DIECEZJALNA RADA DUSZPASTERSKA W ŚWIETLE NOWEGO KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO

Treść: Wstęp. — 1. Ustanowienie rady duszpasterskiej w diecezji. — 2. Skład rady duszpasterskiej. — 3. Kadencja rady duszpasterskiej. — 4. Zwolywanie rady duszpasterskiej. — 5. Doradczy charakter rady duszpasterskiej. — 6. Kompetencja rady duszpasterskiej. — 7. Rada duszpasterska a inne organy doradcze w diecezji. — Zakończenie.

Wstęp

Pojawienie się w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego instytucji rady duszpasterskiej nie jest podyktowane ani starożytną tradycją kościelną, ani naturą duszpasterstwa diecezjalnego, lecz potrzebą czasów dzisiejszych. Z woli Chrystusa Pana odpowiedzialnym kierownikiem duszpasterstwa w Kościele lokalnym jest biskup diecezjalny. Posługę duszpasterską, mianowicie nauczanie, uświęcanie i kierowanie ludem Bożym, jak również związaną z tą posługą władzę konieczną, Chrystus powierzył mie całej społeczności wiernych, lecz pasterzom na mocy specjalnej konsekracji oraz poprzez misję kanoniczną¹. Biskupi diecezjalni są tymi pasterzami, którzy „kierują powierzonymi sobie poszczególnymi Kościołami jako zastępcy i legaci Chrystusa radami, zachętami, przykładem, a także mocą swego autorytetu i władzy świętej, z której jednak korzystają tylko dla zbudowania trzody swojej w prawdzie i świętości, pamiętając o tym, że kto jest większy, ma być mniejszy, a przełożony jako usługujący. Władza ta, którą w imieniu Chrystusa osobiście sprawują, jest własną, zwyczajną i bezpośrednią”². Jednakże tego rodzaju prawo konstytutywne Kościoła nie wyklucza służenia pomocą urzędowi pasterskiemu przez wiernych. Wszyscy bowiem wierni „stosownie do posiadanej wiedzy, kompetencji i autorytetu mają możliwość, a niekiedy nawet obowiązek ujawniania swojego zdania w sprawach, które dotyczą dobra Kościoła”³. To ujawnianie swojego zdania w sprawach, które dotyczą Kościoła, może mieć miejsce za pośrednictwem instytucji, którą prawo nazywa radą duszpasterską (*consilium pastorale*).

¹ Sob. Wat. II, Konst. dogm. *Lumen gentium* o Kościele, n. 21 oraz *Nota explicativa praevia*, n. 2.

² Tamże, n. 27.

³ Tamże, n. 37. — Zob. kan. 212 § 3.

Z inicjatywą ustanawiania w diecezjach rad duszpasterskich wystąpił Sobór Watykański II, który stwierdził: „Bardzo pożądaną jest rzeczą, by w każdej diecezji utworzono osobną Radę Duszpasterską z samym biskupem diecezjalnym na czele, w której by uczestniczyli specjalnie dobrani duchowni, zakonnicy i świeccy. Zadaniem tej Rady będzie śledzenie i przemyślenie wszystkiego, co ma związek z duszpasterskimi pracami oraz wyciągnięcie z tego praktycznych wniosków”⁴. Do tego stwierdzenia nawiązał prawodawca kodeksowy w przepisie kan. 511, postanawiając: „W poszczególnych diecezjach, jeśli tylko przemawiają za tym okoliczności duszpasterskie, ma być ustanowiona rada duszpasterska, która, działając pod kierownictwem biskupa, będzie miała za zadanie śledzenie i przemyślenie tego wszystkiego, co ma związek z duszpasterskimi pracami w diecezji, oraz przedkładanie wynikających z tego wniosków praktycznych”.

Nowy Kodeks Prawa Kanonicznego diecezjalnej radzie duszpasterskiej poświęcił cztery kanony: 511—514. W świetle przepisów tych kanonów rozważmy strukturę, charakter prawny i zadania tejsze rady.

1. Ustanowienie rady duszpasterskiej w diecezji

Sobór Watykański II, uznawszy koncepcję rady duszpasterskiej za słuszną, nie nakazał, lecz zalecił powołanie tej instytucji w diecezji. Świadczy o tym wyrażenie: *Valde optandum est ut in unaquaque dioecesi peculiare instituaturs Consilium pastorale*⁵. Wprawdzie tego rodzaju zalecenie nie mogło być traktowane jako fakultatywne, jednak nie miało ono charakteru rygorystycznego. Również *Motu proprio Ecclesiae Sanctae* Pawła VI z dnia 6 sierpnia 1966 r., wprowadzające w życie niektóre postanowienia soborowe⁶, a następnie pismo okólne *Omnes christifideles* Kongregacji do Spraw Duchowieństwa z dnia 25 stycznia 1973 r. w sprawie rad duszpasterskich⁷ oraz Dyrektorium *Ecclesiae imago* Kongregacji Biskupów z dnia 22 lutego 1973 r. o pasterskim urzędzie biskupa⁸, nie nakazywały ustanowienia rady duszpasterskiej w diecezji pod rygorem.

Przepis nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego dotyczący powołania diecezjalnej rady duszpasterskiej nie ma charakteru fakul-

⁴ Dekret *Christus Dominus* o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele, n. 27.

⁵ Tamże.

⁶ I, m. 16, 17 § 1.

⁷ *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, wyd. E. Sztáfrowski, t. VII, 1, Warszawa 1977, ss. 231—249.

⁸ S. Congr. pro Episcopis, *Directorium de pastoralis ministerio Episcoporum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1973, n. 204.

tatywnego; nie został też wyrażony w formie usilnego życzenia. Przepis ten ma formę nakazu. Wynika to z użytego trybu rozkazującego: *constituatur consilium pastorale* (kan. 511).

Nakaz ustanowienia diecezjalnej rady duszpasterskiej jednak został złagodzony przez wprowadzenie klauzuli: *quatenus pastoralia adiuncta id suadeant*. Można stąd wnosić, iż niekiedy niesprzyjające warunki pastoralne mogą tłumaczyć biskupa diecezjalnego od powołania rady duszpasterskiej. Trudno jednak mówić o niesprzyjających warunkach w diecezji zorganizowanej, a zwłaszcza wielkiej pod względem liczebnym.

Można tu zapytać, jakimi racjami kierował się prawodawca kodeksowy nakazując ustanowienie diecezjalnych rad duszpasterskich?

Rada duszpasterska jest potrzebna w dzisiejszym Kościele lokalnym z wielu względów. Domaga się jej ustanowienia przede wszystkim szeroki front prac duszpasterskich, realizowanych w naszych czasach, którym to pracom można właściwie podołać tylko przy aktywnym współdziałaniu szerszego kręgu wiernych. Za funkcjonowaniem rady duszpasterskiej przemawia wielość i złożoność problemów występujących w dzisiejszym duszpasterstwie, które rozwiązać można tylko po wieloaspektowej analizie terenu objętego duszpasterstwem. Idea rady duszpasterskiej koresponduje z dojrzałością religijną dzisiejszych wiernych, u których dostrzegamy rozwinięte poczucie odpowiedzialności za losy Kościoła, którego są zwyczajnymi członkami na mocy sakramentu chrztu św. Ponadto rada duszpasterska jest w stanie stać się diecezjalną szkołą odpowiedzialności za duszpasterski rozwój Kościoła lokalnego.

2. Skład rady duszpasterskiej

Na czele diecezjalnej rady duszpasterskiej stoi biskup diecezjalny. Rada ta może funkcjonować tylko *sub auctoritate Episcopi* (kan. 511).

Co do składu rady duszpasterskiej nowy Kodeks Prawa Kanonicznego postanawia, że ma ona składać się z wiernych pozostających w pełnej jedności z Kościołem katolickim, reprezentujących trzy stany Kościoła: duchownych, instytuty życia konsekrowanego oraz laikat (kan. 512 § 1). Tego rodzaju skład był zalecony przez Sobór Watykański II⁹.

Duchowni mają oczywisty tytuł do zasiadania w diecezjalnej radzie duszpasterskiej. „Wszyscy prezbiterzy razem z biskupami — poucza Sobór Watykański II — tak uczestniczą w jednym i tym samym kapłaństwie i posłudze Chrystusa, że sama jedność konsekracji i misji wymaga ich hierarchicznej łączności ze stanem

⁹ Dekret *Christus Dominus*, n. 27.

biskupim... Biskupi zatem, z racji udzielonego prezbiterom w święceniach kapłańskich daru Ducha Świętego, mają ich jako niezbędnych pomocników i doradców w posłudze i wypełnianiu obowiązku nauczania, uświęcania i rządzenia ludem Bożym... Niech zatem, z racji tej wspólnoty w tym samym kapłaństwie i posłudze, uważają biskupi prezbiterów za swoich braci i przyjaciół... Niech ich chętnie słuchają, owszem, niech zasięgają ich rady i rozmawiają z nimi o tym, co dotyczy potrzeb pracy duszpasterskiej i dobra diecezji”¹⁰.

Instytuty życia konsekrowanego to instytuty zakonne i świeckie. Pierwsze są stowarzyszeniami prowadzącymi życie wspólne, których członkowie poprzez publiczne śluby wieczyste lub czasowe zobowiązują się do życia według rad ewangelicznych; drugie zaś są stowarzyszeniami, których członkowie, związani więzami ślubopodobnymi, żyjąc w świecie zmiierają do własnej doskonałości i uświęcenia świata od wewnątrz (zob. kan. 607 § 2, 710). Instytuty zakonne stanowią integralną część ludu Bożego danej diecezji. Wszyscy kapłani zakonnicy są współpracownikami biskupa z racji udziału w tym samym kapłaństwie Chrystusowym, a zwłaszcza kapłani mający bezpośredni udział w pełnieniu dzieł apostołatu na terenie diecezji. Jest więc rzeczą zrozumiałą, że wśród członków rady duszpasterskiej powinni się znajdować członkowie instytutów życia konsekrowanego.

Z wyrażenia kodeksowego: *Consilium pastorale constat... praesertim laicis* wynika, że prawodawcy kościelnemu w szczególny sposób zależy, aby w radzie duszpasterskiej mieli swój udział katolicy świeccy. Kongregacja do Spraw Duchowieństwa w piśmie okólnym z dnia 25 stycznia 1973 r. nie zawahała się zalecić, aby większość członków rady duszpasterskiej stanowili katolicy świeccy, a to ze względu na fakt, iż stanowią oni przeważającą część wspólnoty diecezjalnej¹¹. U podstaw dzisiejszego dowartościowania laikatu w Kościele leży eklezjologia Soboru Watykańskiego II, która mocno akcentuje godność każdego człowieka odrodzonego w Chrystusie i wyznacza mu właściwe miejsce we wspólnocie kościelnej. Prawo katolików świeckich do udziału w radzie duszpasterskiej zostało osobno podkreślone w przepisie kan. 228 § 2.

W jaki sposób mają być wyłaniani członkowie rady duszpasterskiej? W tej sprawie Kodeks Prawa Kanonicznego ogólnie stwierdza: *...quique designantur modo ab Episcopo dioecetano determinato* (kan. 512 § 1). A więc sposób powoływania członków rady

¹⁰ Dekret *Presbyterorum ordinis* o posłudze i życiu kapłanów, n. 7.

¹¹ N. 7: „Quaecumque est forma quam Episcopus libere eligat ad determinandam compositionem sui Consilii pastoralis, convenit quidem ut pleraque eius membra sint laici, cum maxima communitatis dioecetanae pars a fidelibus laicis constituatur”.

duszpasterskiej jest taki, jaki wybierze biskup. Wszyscy członkowie rady duszpasterskiej otrzymują swój mandat od biskupa diecezjalnego, jednakże statut tej rady, zatwierdzony przez tegoż biskupa, może stanowić, że część kandydatów do rady wylaniają wybory regionalne lub środowiskowe, część członków wchodzi do rady z urzędu, część zaś mianuje bezpośrednio biskup.

Z wyboru pochodzą zazwyczaj kandydaci duchowni jako reprezentanci regionów duszpasterskich. Pewne szanse na wybór mogą mieć kandydaci świeccy w wyborach środowiskowych, np. przeprowadzonych w kurii biskupiej. Członkowie rady bezpośrednio mianowani przez biskupa z zasady stanowią połowę ogółu członków. Przed zamianowaniem zakonnika lub zakonnicy biskup powinien uzyskać zgodę kompetentnego przełożonego lub przełożonej¹². Kandydatury osób świeckich zazwyczaj zgłaszają proboszczowie lub dziekani, po odpowiednich konsultacjach.

Według jakich kryteriów należy wylaniać kandydatów lub powoływać członków rady duszpasterskiej? Kryteriów tych dostarczają następujące zasady ustawowe:

1° członkowie rady duszpasterskiej powinni odzwierciedlać całą diecezję; dlatego w radzie powinni znaleźć się przedstawiciele różnych regionów diecezji, warstw społecznych i zawodów, a także przedstawiciele apostolatów realizowanych indywidualnie bądź zbiorowo (kan. 512 § 2);

2° kandydujący do rady duszpasterskiej winni odznaczać się niezachwianą wiarą, dobrymi obyczajami i roztropnością (kan. 512 § 3).

Powoływanie członków rady duszpasterskiej odbywa się nie na zasadzie ścisłej sprawiedliwości, lecz na zasadzie pewnej stosowności. Rada duszpasterska nie jest reprezentantem diecezji w takim stopniu, jak np. rada kapłańska. Owszem, biskupowi powinno zależeć na tym, aby w radzie byli przedstawiciele całej diecezji, jednakże powinni to być przedstawiciele przede wszystkim mogący dostarczyć rozropnej rady. Powołując członków rady biskup powinien czuwać, aby ich liczba nie była zbyt duża, to jest taka, która utrudniałaby wykonanie zadań.

3. Kadencja rady duszpasterskiej

Diecezjalna rada duszpasterska z natury swej jest organem stałym, jednakże w odniesieniu do członków ma charakter tymczasowy. Dlatego przepis kodeksowy stanowi: *Consilium pastorale constituitur ad tempus* (kan. 513 § 1). O tym, jak długo trwa kadencja

¹² Tamże: „Ad religiosos et religiosas vero quod attinet ab Episcopo nominentur cum licentia competentis Superioris vel Antistitiae”.

członków rady, decydują przepisy statutu zatwierdzonego przez biskupa.

Czas trwania kadencji rady duszpasterskiej nie może być ani zbyt krótki, ani zbyt długi. Okres trzyletni wydaje się tu najstosowniejszy ze względu na możliwość zrealizowania w nim pewnego programu duszpasterskiego. Kongregacja do Spraw Duchowieństwa zaleca, aby nie następowała w tym samym czasie zmiana wszystkich członków rady, lecz tylko części¹³; dzięki systemowi rotacyjnemu pracom rady można nadać charakter ciągły. Rzecz oczywista, że przepisy o kadencji nie dotyczą tych członków rady, którzy weszli w jej skład na podstawie piastowanego urzędu.

Z chwilą zawakowania stolicy biskupiej rada duszpasterska traci swój mandat (kan. 513 § 2). A więc administrator diecezji nie może z niej korzystać w sposób statutowy. Jednakże nic nie stoi na przeszkodzie, aby tenże administrator — gdyby zaszła potrzeba — zebrał członków rady duszpasterskiej celem zasięgnięcia ich opinii w konkretnej sprawie duszpasterskiej¹⁴; byleby była zachowana zasada: *Sede vacante nihil innovetur* (kan. 428 § 1).

Nowy biskup diecezjalny może skład rady duszpasterskiej zatwierdzić w całości lub w części bądź zarządzić nowe ukonstytuowanie się rady, niezależnie od upływu kadencji.

4. Zwoływanie rady duszpasterskiej

Radę duszpasterską zwołuje tylko biskup diecezjalny, zgodnie z potrzebami apostołatu. On też przewodniczy na posiedzeniach rady. On wreszcie decyduje, jaki materiał z obrad może być opublikowany (kan. 514 § 1).

O częstotliwości zwoływania rady duszpasterskiej decydują potrzeby bieżące. Prawo jednak stanowi, że posiedzenie rady powinno odbyć się przynajmniej raz w roku (kan. 514 § 2).

W uzasadnionych przypadkach obradom rady duszpasterskiej może przewodniczyć wikariusz generalny *de speciali mandato* (zob. kan. 134 § 3) bądź delegat biskupa diecezjalnego, specjalnie do tego upoważniony. W takim razie posiedzenie powinno mieć określony przez biskupa porządek dzienny.

¹³ Tamże: „Ne vero totum Consilium simul cesset, expedire videtur ut, ad eius renovationem, vigeat systema rotatorium, ita, ut, statis temporibus, pars quaedam munere cedat, et nova membra eorum loco nominentur”.

¹⁴ Tamże, n. 11: „Sede vacante, Consilium pastorale cessat. Nihil obstat tamen quominus, si res ita ferat, Ordinarius, sede vacante, membra Consilii pastoralis coadunet ad consilia capienda”.

5. Doradczy charakter rady duszpasterskiej

Radzie duszpasterskiej przysługuje głos tylko doradczy (kan. 514 § 1). Została ona powołana nie w celu ograniczenia władzy biskupa diecezjalnego, lecz do współpracy z nim. W żadnym przypadku rada duszpasterska nie może naruszać istotnych kompetencji biskupa, lecz ma przychodzić mu z pomocą w dobrym zarządzaniu diecezją. Mimo powołania rady duszpasterskiej biskup zachowuje swobodę decyzji i przysługującą mu z prawa Bożego pełną i zwyczajną władzę pasterzowania w powierzonym mu Kościele. Wobec wyraźnego stanowiska prawodawcy co do doradczego charakteru rady duszpasterskiej nawet biskup nie mógłby tej radzie przyznać głosu decydującego, chyba że w jakiejś sprawie szczegółowej.

Z drugiej jednak strony biskup nie może działalności rady duszpasterskiej traktować jako przeglądu różnych opinii w określonych kwestiach. Jeżeli Sobór Watykański II, a obecnie prawodawca kodeksowy, zaleca biskupowi zasięganie rad, to czyni to w tym celu, aby tenże biskup rzeczywiście z czyichś słusznych rad korzystał. Korzystanie z rad nie przekreśla autonomii urzędu. Zresztą prawo naturalne zobowiązuje do podejmowania decyzji słusznej. Znamcy zagadnień zarządzania twierdzą, że dobre rządy to także słuchanie świątłych rad i otoczenie się ludźmi kompetentnymi, od danymi sprawie.

Przebieg posiedzenia rady duszpasterskiej powinien być zaprotokołowany przez sekretarza rady bądź specjalnie powołanego protokolanta. Protokół posiedzenia pozostaje do dyspozycji biskupa, który z zawartych w nim propozycji i sugestii, po rozważnym przestudiowaniu, w odpowiednim czasie skorzysta. Tylko te wyniki obrad można opublikować, które biskup uzna za słuszne i nadające się do opublikowania.

6. Kompetencja rady duszpasterskiej

Zadanie, jakie wobec biskupa diecezjalnego ma spełnić rada duszpasterska, prawodawca kodeksowy określił następująco: *ea quae opera pastoralia in dioecesi spectant investigare, perpendere atque de eis conclusiones practicas proponere* (kan. 511). A więc zadaniem rady duszpasterskiej jest śledzenie i przemyślenie tego wszystkiego, co ma związek z pracami duszpasterskimi w diecezji, oraz przedkładanie praktycznych wniosków dotyczących tych prac. Praca rady nie miałaby większego sensu, gdyby członkowie tej rady nie mieli możności przedkładania praktycznych propozycji i wysuwania konkretnych sugestii w sprawach dotyczących duszpasterstwa diecezjalnego.

Wyżej określone zadanie rad duszpasterskich sformułował Sobór Watykański II. Prawodawca kodeksowy zadanie to lekko zmodyfi-

kował. Sobór bowiem radzie duszpasterskiej przepisywał wyciąganie praktycznych wniosków (*practicis expromere conclusiones*)¹⁵, natomiast prawodawca kodeksowy przepisuje przedkładanie praktycznych wniosków (*conclusiones practicas proponere*). A więc zadanie rady duszpasterskiej nakreślone w Kodeksie jest nacechowane jakby większą aktywnością.

Zadania rady duszpasterskiej w sposób bardziej szczegółowy określiła Kongregacja do Spraw Duchowieństwa w piśmie okólnym z dnia 25 stycznia 1973 r. Zgodnie z wytycznymi tejże Kongregacji rada duszpasterska może dostarczać biskupowi wielce użytecznej pomocy poprzez przedkładanie mu propozycji bądź wysuwanie sugestii co do:

— dzieł misyjnych, katechetycznych i apostoelskich o zasięgu diecezjalnym;

— formacji doktrynalnej i ożywienia życia sakramentalnego wiernych;

— niesienia pomocy kapłanom w ich pracy duszpasterskiej w różnych grupach społecznych lub okręgach terytorialnych diecezji;

— urabiania opinii publicznej w odniesieniu do spraw dotyczących Kościoła itp.¹⁶

Przedmiot obrad rady duszpasterskiej jest ściśle uzależniony od biskupa diecezjalnego. Rada rozpatruje sprawy bądź przedłożone przez biskupa, bądź zaproponowane przez członków rady i zaakceptowane przez biskupa¹⁷. Zagadnienie będące przedmiotem obrad powinno być ściśle sprecyzowane. Doświadczenie uczy, że dyskusja nad tematami zbyt ogólnymi jest mało owocna. Dla przykładu można powiedzieć, że niewiele wniesie dyskusja na temat ogólny: jak ożywić życie religijne w diecezji; natomiast owocniejszą byłaby debata np. na temat nie wykorzystanych środków oddziaływania duszpasterskiego w parafii.

Należy wykluczyć spod kompetencji rady duszpasterskiej roztrząsanie ogólnych zagadnień odnoszących się do zasad wiary i moralności, praworządności bądź ustawodawstwa Kościoła powszechnego. Trzeba bowiem pamiętać, iż jedynym nauczycielem wiary w diecezji jest biskup, zachowujący jedność z Głową Kolegium Biskupiego i jego członkami¹⁸.

Jest rzeczą wskazaną, aby rada duszpasterska opracowała katalog spraw, które w najbliższym czasie powinny być przedysku-

¹⁵ Dekret *Christus Dominus*, n. 27.

¹⁶ N. 9.

¹⁷ Tamże: „Eius studio committi possunt proinde quaestiones illae quae, sive ab Episcopo dioecesano indicatae sive a Consilii membris propositae et ab ipso acceptatae, referuntur ad curam pastoraalem in ambitu dioecesis exercendam”.

¹⁸ Tamże.

towane. Przedyskutowanie niektórych spraw powinno być poprzedzone wstępnym studium. Dlatego byłoby rzeczą pożądaną, aby wprowadzenia do dyskusji dokonywał rzeczoznawca¹⁹.

Mimo funkcjonowania w diecezji rady duszpasterskiej nienaruszone pozostaje prawo wiernych, nie będących członkami tejże rady, do bezpośredniego przedkładania biskupowi swoich potrzeb i życzeń „z taką swobodą i ufnością, jaka przystoi synom Bożym i braciom w Chrystusie”²⁰. To zwracanie się wiernych musi jednak odbywać się w duchu prawdy, z zachowaniem zasad roztropności, bez naruszania zasad wiary²¹.

7. Rada duszpasterska a inne organy doradcze w diecezji

Pojęcie duszpasterstwa, wokół którego obraca się działalność diecezjalnej rady duszpasterskiej, jest bardzo szerokie, stąd też zachodzi obawa, że działalność wielu organów o charakterze doradczym funkcjonujących w diecezji może wzajemnie zachodzić na siebie. Działalność tych organów powinna się uzupełniać, a nie wykluczać. Ścisłych granic tej działalności nie da się określić, można jednak wytyczyć granice ogólne.

Przede wszystkim należy dostrzec różnice zachodzące w działalności rady duszpasterskiej i rady kapłańskiej. Obie te rady diecezjalne cechuje charakter doradczy w stosunku do biskupa, z tym jednak, że pierwsza jest przedstawicielstwem ogółu wiernych diecezji, druga zaś — senatem biskupa i reprezentantem prezbiterium diecezjalnego. Rada duszpasterska, gdy zajmuje się duszpasterstwem, ma na uwadze zgodność życia i działania ludu Bożego z Ewangelią w ogóle, natomiast rada kapłańska zajmuje się zagadnieniami duszpasterskimi związanymi z wykonywaniem władzy jurysdykcyjnej. Nic jednak nie stoi na przeszkodzie, aby rada duszpasterska jakby wstępnie przedstawiała biskupowi także te propozycje, których wprowadzenie w życie wymaga aktu jurysdykcyjnego.

Podobna relacja zachodzi między radą duszpasterską a kolegium konsultorów, z tym jednak, że niektóre czynności kolegium konsultorów mają charakter ściśle jurysdykcyjny, a ponadto kolegium to trwa mimo wakansu stolicy biskupiej, czego nie można powiedzieć ani o radzie duszpasterskiej, ani o radzie kapłańskiej.

Rada duszpasterska nie przekreśla działalności różnego rodzaju komisji diecezjalnych. Komisje te stanowią zespoły specjalistów z zakresu określonej dziedziny, którzy dzięki wiedzy fachowej są w stanie wyrażać opinie bądź podejmować decyzje w ściśle okre-

¹⁹ Tamże, n. 10. — Zob. *Motu proprio Ecclesiae Sanctae*, I, n. 16 § 4.

²⁰ Konst. dogm. *Lumen gentium*, n. 37.

²¹ Tamże.

ślonych sprawach diecezji zgodnie ze swoim statutem zatwierdzonym przez biskupa.

Rada duszpasterska nie ogranicza roli dziekanów w diecezji. W świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego dziekanami nie tworzą diecezjalnego organu doradczego. Wprawdzie w wielu diecezjach polskich, zanim powstały rady kapłańskie i rady duszpasterskie, dziekani często występowali jako zespół doradczy biskupa w wielu sprawach ogólnodiecezjalnych, jednakże właściwa ich rola doradczą dotyczy tylko spraw dekanatu, który reprezentują. Biskup diecezjalny zwołuje zebrania dziekanów nie tyle w celu zasięgnięcia rady w sprawach diecezjalnych, co raczej w celu przekazania instrukcji i zarządzeń administracyjno-duszpasterskich.

Można też rozważyć relację zachodzącą między radą duszpasterską a kurią biskupią, szczególnie zaś jej wydziałem duszpasterskim. Kuria biskupia w zasadzie jest tylko organem wykonawczym biskupa i poza wikariuszami generalnymi, wikariuszem biskupim, jeśli istnieje, i wikariuszem sądowym, inne tworzące ją osoby pełnią funkcje raczej pomocnicze i techniczne, polegające np. na sporządzaniu akt, strzeżeniu archiwum, sprawowaniu kontroli na określonym odcinku spraw diecezjalnych. Mimo to można powiedzieć, że cała kuria biskupia w jakiś sposób współpracuje z biskupem w zarządzie diecezją. Zwrócił na to uwagę Sobór Watykański II stwierdzając: „Kapłani i świeccy przynależni do kurii diecezjalnej powinni zdawać sobie sprawę z tego, że pomagają w pasterskiej posłudze biskupa”²². Tenże Sobór również zaleca: „Kurię diecezjalną trzeba tak zorganizować, aby była podatnym narzędziem dla biskupa nie tylko w zarządzie diecezją, lecz również w wykonywaniu dzieł apostołatu”²³. Wychodząc z założenia, że kuria biskupia to nie tylko stróż prawa, ale także organ duszpasterski, biskup diecezjalny powołuje jej przedstawicieli do rady duszpasterskiej. Obecność przedstawicieli kurii biskupiej na posiedzeniach rady duszpasterskiej powinna przyczynić się z jednej strony do ukierunkowania i lepszego funkcjonowania organów kurialnych, z drugiej zaś — do lepszego poznania przez członków rady problemów duszpasterskich, jakie z zasady znają kurialiści. Rada duszpasterska nie jest jednak agendą czy ramieniem wydziału duszpasterskiego kurii biskupiej.

Nie ma żadnej zależności służbowej między diecezjalną radą duszpasterską a radą duszpasterską w parafii. Nowy Kodeks Prawa Kanonicznego zezwala na powoływanie rady duszpasterskiej na szczeblu parafialnym, jeśli biskup, po zasięgnięciu opinii rady kapłańskiej, uzna to za potrzebne (zob. kan. 536). Parafialna rada duszpasterska w swej działalności może wzorować się na działalności

²² Dekret *Christus Dominus*, m. 27.

²³ Tamże.

diecezjalnej rady duszpasterskiej, jednakże kompetencja jej ogranicza się tylko do problemów występujących w danej parafii.

Zakończenie

O tym, że z właściwego funkcjonowania diecezjalnej rady duszpasterskiej mogą płynąć wielkie korzyści duszpasterskie, nie trzeba nikogo przekonywać. Rada duszpasterska jest w stanie prze-myśleć i rozwiązać niejedyn problem diecezjalny. Biskupowi, zwłaszcza dużej diecezji, są potrzebni tzw. „ludzie z terenu”, którzy by mogli go informować o stanie i potrzebach duszpasterstwa. Na stan duszpasterstwa diecezjalnego bowiem nie wystarczy patrzeć tylko przez pryzmat uroczystych wizytacji pasterskich, przygotowywanych miesiącami, czy urzędowych sprawozdań. Biskup pragnie mieć obraz stanu codziennego duszpasterstwa — zarówno jego osiągnięcia, jak i kłopoty. Rolę „ludzi z terenu” mogą spełnić członkowie rady duszpasterskiej.

Rada duszpasterska jest w stanie pracować na korzyść całej wspólnoty diecezjalnej. Poprzez tę radę może nawiązać się ścisły dialog wszystkich wiernych z biskupem diecezjalnym. Jednakże praca rady duszpasterskiej nie przyniesie spodziewanych owoców, jeśli będzie pokutować przekonanie, iż jej członkiem może zostać tylko ten, kto opanował sztukę szemrania i krytykowania swoich pasterzy. W radzie duszpasterskiej są potrzebni ludzie odpowiedzialni i roztropni.

Dobrze funkcjonująca rada duszpasterska odpowiada mentalności dzisiejszego człowieka. Człowieka naszych czasów cechuje świadomość swojej godności osobistej. Dzisiejszy człowiek pragnie, aby z jego zdaniem liczono się w życiu społecznym; dlatego protestuje, gdy chce się uczynić z niego anonimowy składnik społeczności; chce mieć świadomość, że nie tylko obciążają go obowiązki, lecz także przysługują mu uprawnienia. Socjologowie utrzymują, że każdemu, choćby najskromniejszemu człowiekowi potrzebna jest świadomość udziału w życiu zbiorowym i własnej w nim roli. Rada duszpasterska tego rodzaju zdrowym ambicjom człowieka wychodzi naprzeciw.

De dioecetano consilio pastoralis

Consilii pastoralis dioecetani est sub auctoritate Episcopi ea quae opera pastoralia in dioecesi spectant investigare, perpendere atque de eis conclusiones practicas proponere. Suo studio et cogitatione consilium iudicia praebet quae sunt necessaria, ut communitas dioecetana munus pastorale tum organice praemoliri, tum efficaciter persolvere possit.

Christifideles, qui deputantur ad consilium pastorale, i.e. clerici, membra institutorum vitae consecratae ac praesertim laici, ita seligantur, ut per eos universa populi Dei portio, quae dioecetim constituat,

revera configuretur. Ne deputentur nisi christifideles certa fide, bonis moribus et prudentia praestantes.

Consilium pastorale voto tantum consultivo gaudet; tamen Episcopus dioecesanus eius vota magni facit, quippe quae ipsius apostolico muneri gravem ac certam communitatis ecclesiasticae cooperationem praebent.

Ut finis huius consilii effectum reapse deducatur, expedit, ut laborem communem studium praevium speciale praecedat.